

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

INTERACTIVE METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF NON-LINGUISTIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Статтю присвячено проблемі застосування інтерактивної технології у практику діяльності закладів вищої освіти та у підготовку студентів з дисципліни «Іноземна мова» зокрема. Положення закону України «Про вищу освіту» висуває на перший план проблеми якості надання освітніх послуг, підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних набувати і самостійно реалізувати професійні знання та навички, отримані у закладі вищої освіти, в складних умовах ринку праці. Наближення української освіти до міжнародних стандартів вимагає від випускника вищого навчального закладу належного рівня володіння іноземною мовою. Відповідно до сучасної парадигми іноземної підготовки студентів освітній процес має бути тісно пов'язаним з комплексною реалізацією сучасних педагогічних технологій на основі застосування комунікативного підходу до підготовки майбутнього фахівця. Це вимагає запровадження студентоцентричного підходу до організації навчального процесу, що забезпечить стимулювання мотивації до вивчення іноземної мови на основі власної зацікавленості студента та розуміння перспективи активного застосування набутої мовної компетентності як у життєвих ситуаціях, так і у майбутній професійній діяльності. Інтерактивна технологія навчання, яку ми використовуємо, вимагає діалогового способу взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу та навчальним середовищем, при цьому викладачу відводиться роль організатора або координатора цього процесу. Застосування інтерактивного підходу до навчання іноземній мові пов'язане з формуванням індивідуальних та професійних особливостей, що допоможуть майбутньому фахівцеві досягти високих результатів у професійній діяльності шляхом комплексного формування мовної, комунікативної, соціокультурної та професійної компетентності. У статті представлено досвід використання інтерактивного методу на різних етапах підготовки з іноземної мови студентів немовного закладу вищої освіти. Доведено, що регулярна практика застосування елементів інтерактивного методу навчання сприяє вирішенню широкого комплексу завдань, а саме: стимулюванню пізнавальної активності, формуванню та закріпленню навичок командної роботи студентів, реалізації творчого потенціалу, підвищенню мотивації до навчання, формуванню практичних вмінь і навичок ділового мовлення, вдосконаленню базових елементів професійної компетентності.

Ключові слова: вища освіта, іноземна мова, інтерактивна технологія, діалог, взаємодія, професійний, комунікативна компетенція, мотивація.

The article is devoted to the problem of the application of interactive technology in the practice of higher education institutions and in the training of students in the discipline "Foreign language", in particular. The provisions of the Law of Ukraine "On Higher Education" bring to the fore the problems of the quality of educational services as well as the training of competitive specialists who are able to acquire and independently implement the professional knowledge and skills obtained at the institution of higher education, in the difficult conditions of the labor market. Approaching of Ukrainian education to international standards requires from a graduate of a higher education institution to obtain an appropriate level of foreign language proficiency. According to the modern paradigm of foreign language training of students, the educational process should be closely related to the complex implementation of modern pedagogical technologies based on the realization of a communicative approach to the training of a future specialist. This requires the introduction of a student-centered approach to the organization of the educational process which will ensure stimulating of motivation to learn a foreign language based on the student's own interest and understanding the prospect of actively applying the acquired language competence both in life situations and in future professional activities. One of such methods is an interactive learning technology which requires a dialogic way of communication between all participants of the educational process and the learning environment, while the teacher is assigned the role of an organizer or coordinator of this process. The use of an interactive approach to learning a foreign language is related to the formation of individual and professional characteristics that will help the future specialist achieve high results in professional activity through the comprehensive formation of linguistic, communicative, sociocultural and professional competence. The article presents the experience of using the interactive method at various stages of foreign language education of students of a non-linguistic institution of higher education. It has been proved that the regular practice of using elements of the interactive learning method contributes to solving a wide range of tasks, namely: stimulation of cognitive activity, formation and consolidation of students' teamwork skills, realization of creative potential, increased motivation to study, formation of both practical and business communication skills as well as improvement of basic elements of professional competence.

Key words: higher education, foreign language, interactive technology, dialogue, interaction, professional, communicative competence, motivation.

УДК 378.147: 81'24: 81'243
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/59.10>

Погорелова Т.Ф.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
Національної академії статистики,
обліку та аудиту

Постановка проблеми. Зорієнтованість системи вищої освіти України на активну міжнародну мобільність та співпрацю висуває на перший план проблеми підвищення якості освіти, підготовки

конкурентоспроможних фахівців, здатних набувати, творчо використовувати та самостійно вдосконалювати свої знання в складних умовах ринку праці.

Сучасна концепція вищої освіти в Україні базується на розвитку у майбутнього фахівця таких характеристик: конструктивність, мобільність, динамізм, професіоналізм, мотивація до постійного самонавчання та професійного самовдосконалення [1].

Метою навчального процесу у закладі вищої освіти є створення умов щодо якісного опанування студентами професійних знань, умінь і навичок з метою творчого та ефективного використання набутих знань у сфері майбутньої професійної діяльності.

Якісна професійна підготовка сучасного фахівця будь якої галузі неможлива без оволодіння студентами іноземними мовами.

Іншомовна підготовка здобувачів вищої освіти вимагає використання новітніх навчальних технологій, з яких сучасний викладач іноземних мов має бути добре обізнаним, що дозволить йому підібрати оптимальну методiku викладання відповідно до рівня знань, потреб, життєвих та професійних інтересів студентів.

Сучасні вимоги до навчання іноземній мові студентів закладів вищої передбачають формування іншомовної комунікативної компетенції на міжпредметній основі шляхом формування мовних та мовленнєвих навичок, що дозволяють використовувати іноземну мову як засіб спілкування у різних ситуаціях повсякденного життя.

Відповідно до програми підготовки майбутнього фахівця у неможливих закладах вищої освіти здобувачам пропонується опанувати дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділова іноземна мова».

Метою цих дисциплін є формування іншомовної комунікативної компетенції у сферах ділового професійного спілкування, що передбачає комплексну реалізацію практичної, розвиваючої, загальноосвітньої та виховної цілей. В процесі навчання відбувається поетапне набуття та вдосконалення основних умінь та навичок мовленнєвої діяльності шляхом виконання студентами відповідних навчальних завдань різного рівня складності.

Викладання іноземної мови відбувається головним чином на практичних заняттях, тому професійно орієнтований підхід до навчання дисциплін є найбільш результативним, оскільки дає можливість студентам не тільки опанувати програмні мовні знання та сформувані мовленнєві навички, а й водночас відпрацювати реальні моделі професійного спілкування іноземною мовою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основою розробки та впровадження у педагогічну практику закладів середньої та вищої освіти методів інтерактивного навчання стали дослідження зарубіжних дослідників та вчених Г. Фріца, Л. Абрахамсона, Б. Блума, Н. Флемінга, Д. Баума та інших, які розглядали проблему інтерактивного

навчання з позицій підвищення мотивації учнів до спільної навчально-пізнавальної діяльності.

Практичне значення для нашої роботи також мають дослідження вітчизняних вчених В. Паламарчука, Г. Ващенко, О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сиротенка, О. Тарнопольського, які досліджують поняття, сутність інтерактивного навчання, проблеми створення педагогічних умов щодо його активного запровадження у роботу закладів освіти.

Проте, незважаючи на серйозну увагу до цієї теми, все ще недостатньо досліджено особливості та можливості використання інтерактивних методів навчання у сфері вищої освіти.

Мета статті. Метою цієї роботи є узагальнення досвіду та аналіз практичних результатів використання інтерактивних методів у навчанні іноземній мові студентів неможливого закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із все більш активним використанням у педагогіці вищої освіти компетентнісного, діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів до підготовки фахівця виникає необхідність застосування у процесі навчання студентів іноземній мові саме інтерактивних методів.

Загальне поняття «інтерактивна діяльність» включає в себе здатність учасників навчального процесу активно взаємодіяти, перебуваючи в режимі діалогу з ким-небудь (з людиною) або з чим-небудь (наприклад, з комп'ютером), що передбачає вироблення певних принципів спільної діяльності.

Термін «інтерактивне навчання» передбачає діалоговий спосіб взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу та навчальним середовищем, при цьому викладач має виступати у ролі організатора або координатора цього процесу.

Застосування інтерактивних методів у навчанні вказують на зміну парадигми підготовки фахівця з вищою освітою та спрямоване насамперед на розвиток у студентів умінь самостійно працювати з великими масивами інформації, критично аналізувати та систематизувати отримані дані, активно спілкуватися та працювати в команді.

Розвиток подібних навичок не тільки сприяє засвоєнню студентами програмного іншомовного матеріалу, а й, безумовно, допомагає розвивати як універсальні, так і спеціальні умінь, необхідні для успішного здійснення майбутньої професійної діяльності.

Комунікативні вміння та навички, набуті у навчальній групі, формують соціальну компетентність особистості та закладають основи для досягнення нею життєвого та професійного успіху оскільки дають можливість забезпечити зв'язок набутих іншомовних знань з реальним професійним контекстом їх застосування, реалізувати міждисциплінарний та проблемно-орієнтований принцип засвоєння знань.

Відповідно традиційні підходи, за яких домінуюча роль в аудиторії відведена викладачу, призводять до розвитку пасивності студента, низького рівня зацікавленості до засвоєння навчального матеріалу. Як наслідок виникає перспектива появи та закріплення негативних стереотипів комунікації у навчальному середовищі.

Інтерактивні методи викладання не тільки дозволяють проявитися здібностям кожного студента, а й активно сприяють їх формуванню та вдосконаленню. З цією метою створюються різноманітні ситуації, в яких студенти самостійно набувають та конструюють знання. Розуміння цінності такого вміння, що формується у навчальному процесі, знаходить все більше прихильників.

Саме тому в останні роки у методиці викладання іноземних мов неухильно зростає тенденція до більш активного використання інтерактивних методів у навчальному процесі.

Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що засвоєння навчального матеріалу в аудиторії організовано таким чином, що практично всі студенти виявляються залученими до процесу сприйняття та опрацювання іншомовної інформації, тобто стають повноцінними учасниками формування власних комунікативних вмінь.

Основний принцип використання інтерактивного методу полягає у створенні доброзичливої, творчої атмосфери, що дозволяє студентам як набувати нові знання, так і розвивати свої комунікативні вміння, до яких належать здатність вислуховувати думку інших, аналізувати та зважувати різні погляди, брати активну участь в обговоренні, виробляти спільне рішення тощо. Усе це принципово відрізняє цілі інтерактивного навчання від цілей традиційної системи навчання студентів.

На сьогодні педагогіка пропонує різноманітні види інтерактивних завдань, але більшість з них передбачена для роботи з учнями початкової та середньої шкільної освіти. Зупинимося лише на тих, які найчастіше використовуються нами у процесі викладання дисциплін «Іноземна мова професійного спрямування» та «Ділова іноземна мова» для студентів управлінських та економічних спеціальностей.

Насамперед це *парна робота та робота в малих групах*, яка дає можливість всім учасникам групи взяти участь у процесі засвоєння мовного та мовленнєвого матеріалу з конкретної навчальної теми, а також додатково відпрацювати такі навички міжособистісного спілкування, як уміння почути думку співрозмовника, відреагувати на його ідею, дійти згоди та виробити спільне рішення. Робота в малій групі є невід'ємною частиною багатьох інтерактивних видів діяльності на заняттях з іноземної мови, таких як діалог, дискусія, рольова гра, круглий стіл, міні-конференція, спільне виконання писемних завдань тощо.

Метою навчання писемного мовлення полягає у розвитку практичних навичок і вмінь студентів, які дозволяють створювати письмові вислови відповідного обсягу та формату. Під час вивчення теми «Листування» на початковому етапі підготовки з іноземної мови студентам пропонується низка групових завдань. Наприклад, написання та зачитування вітальних листів з нагоди свят, днів народження, визначних подій. Або в рамках парного завдання проводиться переписка між друзями, які подорожують різними країнами світу тощо. Студенти старших курсів обмінюються електронними листами ділового характеру. По завершенні проходить спільне обговорення результатів роботи.

Отже, парна робота є особливо корисною на початкових етапах навчання, адже вона значно полегшує студентам процес навчальної роботи.

Дослідження довели, що парні та групові форми інтерактивної діяльності сприяють розвитку навичок і вмінь міжособистісного спілкування та колективної взаємодії, створюють комфортну емоційну атмосферу як між окремими учасниками та і в студентській групі загалом.

Дуже цікавою є технологія групової роботи під назвою *мікрофон*.

Вона є різновидом загально-групового обговорення іноземною мовою аудіо, відео матеріалу, інформаційного повідомлення, яке викликало інтерес. Кожному учаснику надається можливість швидко, по черзі проговорити декілька речень в імprovізований мікрофон, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку.

Технологія мозкового штурму також часто використовується на заняттях з іноземної мови. Учасникам обговорення пропонується висловити іноземною мовою якнайбільшу кількість пропозицій або варіантів відповідей на поставлене запитання протягом 3-4 хвилин. З них відбираються найвдаліші для подальшого обговорення та практичного використання.

Особливістю цього методу є те, що приймаються тільки ідеї або коментарі щодо заданої теми. Помилки не фіксуються. Кожному учаснику надається можливість висловити власну думку. Це дуже корисний тренінг для подолання мовного бар'єру.

Метод case study (метод конкретних ситуацій) являє собою набір автентичних текстових матеріалів з певної навчальної теми, пов'язаних з реальними проблемними життєвими або професійними подіями. Завдання студентської групи полягає у необхідності уважного вивчення деталей ситуації, вироблення кількох варіантів вирішення проблеми з подальшим колективним обговоренням результату. Цей метод сприяє формуванню у студентів таких важливих професійних компетенцій, як комунікативні вміння, аналітичні навички, креативність мислення, здатність аргументовано доводити свою думку та плідно співпрацювати з командою.

Проектна робота є інтерактивним методом, який дозволяє учасникам разом поетапно, детально розробити певну тематику частини за все використовуючи інтернет ресурси та вийти на конкретні практичні пропозиції щодо вирішення поставленої проблеми. Група виконавців проекту розподіляє між собою підготовлений матеріал, готує колективну презентацію і таким чином захищає своє дослідження. Цей вид роботи дозволяє студентам засвоїти тематичну лексику, навчитися працювати з великим обсягом іншомовної інформації.

Перегляд відеоматеріалів є дуже популярною формою інтерактивної

діяльності, який використовується на різних етапах вивчення конкретної теми. Студенти переглядають повнометражні фільми мовою оригіналу, фрагменти з них або навчальні відео сюжети як додатковий матеріал для проведення самостійної роботи. Перед демонстрацією відеоролика викладач готує та роздає студентам низку завдань, у тому числі 4–5 ключових питань, які стають основою для подальшого обміну думками. У разі потреби фільм зупиняється на заздалегідь відібраних кадрах для організації обговорення з групою.

Для студентів старших курсів цікавим та корисним видом інтерактивної роботи є організація дискусії іноземною мовою. Для цього завдання як правило обирається професійно-орієнтована тематика, студенти попередньо опрацьовують спеціалізовану лексику та автентичний текстовий матеріал, пов'язаний з майбутньою спеціальністю. Наприклад, підготовка бізнес плану, етичні аспекти діяльності компанії, проблеми міжкультурної комунікації тощо.

У цьому випадку викладач виступає у ролі модератора, який формулює питання або допомагає розв'язати складні ситуації, які можуть виникнути під час обговорення.

Актуальним та ефективним чинником розвитку інтерактивних компетенцій студентів у навчанні іноземної мови є застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що було доведено під час проведення дистанційних занять з іноземної мови на платформах Zoom та Microsoft office.

Отже, у навчальному процесі потреба в інтерактивній взаємодії виникає у тому випадку, якщо потрібно не просто відтворити зміст підручника або конспекту, а є необхідність більш поглиблено засвоїти навчальний матеріал, зробити порівняльний аналіз, узагальнити прочитане або почуте, запропонувати свій варіант вирішення питання та представити результати студентській групі.

Висновки. Навчальний діалог вирішує одночасно кілька завдань, а саме пізнавальне, комунікативно-розвиваюче, соціально та професійно орієнтоване.

Інтерактивні методи навчання допомагають формувати професійно-комунікативні вміння та навички шляхом залучення студентів до комунікативних форм навчально-пізнавальної діяльності.

Чим більш різноманітними є виконувані студентом навчальні ролі та позиція, яку він відстоює, тим більш багатогранним буде його розвиток як особистості, тим вище стане рівень мотивації до опанування іноземної мови.

Досвід доводить, що навчальна робота із застосуванням інтерактивних методів дійсно поглиблює знання студентів, активізує мислення, позитивно впливає на світогляд, сприяє формуванню компетенцій, необхідних для виконання майбутньої професійної діяльності.

Отже, основними результатами використання інтерактивних методів у навчальному процесі є наступні:

1. Оптимізація процесу іноземної підготовки студентів.
2. Підвищення мотивації до засвоєння навчального матеріалу.
3. Активне формування комунікативної компетенції.
4. Розвиток творчого потенціалу особистості студента.
5. Більш якісне та різнобічне засвоєння навчального матеріалу.
6. Набуття навичок командної роботи.
7. Активне ормування елементів професійної компетентності засобами іноземної мови.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Kramarenko T.V. Modern Information, Communication and Interactive Technologies for Foreign Language Teaching. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки, 2020. № 1 (19) С. 354-359.
4. Лівандовська Л. Використання інтерактивних освітніх технологій у навчально-виховному процесі. Методика викладання : науково-практичний журнал, 2004. № 34. С. 42-45.
5. Максимова Н., Порох Л. Інтерактивні методи навчання. Крок у майбутнє : науково-практичний журнал, 2008. № 12. С. 35-38.
6. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: теорія К: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
7. Придатко О. В. Дослідження ефективності та аспекти впровадження інтерактивних засобів навчання в організації навчального процесу : навчальний посібник. Харків : «ВОС», 2009. – 91 с.
8. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови. Київ: Рідна школа. № 8-9, 2011. С. 28–36.